

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO TIKSLŲ PASIEKIMAS

2018 m. birželio 19 d. Nr. VA-2018-P-20-2-5

SANTRAUKA

Audito svarba

Energijos vartojimo mažinimui tampant prioritetine sritimi, ES lyderiai 2007 m. nustatė tikslą iki 2020 m. ES suvartojamos energijos kiekį sumažinti 20 proc. Energijos vartojimo efektyvumą didinančios priemonės vis dažniau laikomos ne tik užtikrinančiomis tvarų energijos tiekimą, šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir importo išlaidų mažinimą bei tiekimo saugumą, bet ir skatinančiomis ES konkurencingumą.

Lietuvoje energijos vartojimas vienam bendrojo vidaus produkto vienetui sukurti, remiantis Eurostato duomenimis, yra 1,88 karto didesnis negu Europos Sąjungos vidurkis. Preliminariais vertinimais, nesiimant papildomų priemonių energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje ir išliekant panašioms augimo tempams (apie 2 proc. per metus), galutinės energijos poreikiai Lietuvoje išaugtų apie 13 proc. – nuo 54,9 TWh 2012 m. iki 60–62 TWh 2020 metais.

Įgyvendindama ES reikalavimus, Lietuva 2014–2020 m. energetinio efektyvumo didinimo srityje išsikėlė tikslą: iki 2020 m. sutaupyti 11,67 TWh¹ galutinės energijos. Energetikos ministerija numatė energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemones, kuriomis bus siekiama sutaupymų. Praėjus pusei įsipareigojimų įgyvendinimo laikotarpio, sutaupyta 3,9 TWh, t. y. 33,7 proc. privalomos sutaupyti energijos kiekio, ir tam panaudota 0,5 mlrd. Eur.

Lietuva siekdama sutaupyti 100 proc. privalomo energijos kiekio ir įgyvendinti įsipareigojimus ES, privalo tinkamai suplanuoti ir laiku įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, kurios leistų ne tik sumažinti energijos vartojimo intensyvumą, bet ir išvengti ES sankcijų už įsipareigojimų nevykdymą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito metu siekėme įvertinti, ar numatytos priemonės ir jų įgyvendinimo eiga užtikrina, kad bus pasiektas energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslas – iki 2020 m. sutaupyti 11,67 TWh galutinės energijos.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar, siekiant nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo tikslų, priimami būtini teisės aktai bei derinami numatytų priemonių tikslai ir įgyvendinimo terminai;
- ar pasirinktos energijos taupymo priemonės užtikrins energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslų pasiekimą.

Audito subjektu pasirinkta Energetikos ministerija, nes ji formuoja valstybės politiką energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje ir užtikrina šios politikos įgyvendinimą. Papildomai informacija rinkta iš Ūkio, Aplinkos ir Finansų ministerijų, Energetikos ir Būsto energijos taupymo agentūrų.

Audituojamas laikotarpis – 2014–2017 metai. Siekiant įvertinti pokyčius ir palyginti duomenis, kai kuriais atvejais buvo naudoti 2007–2013 m. duomenys.

---

¹ 11,67 TWh sutaupymai 2014–2020 m. laikotarpiu skaičiuojami, taikant suminį skaičiavimo būdą, t. y. sumuojant kiekvienu metų sutaupymus.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (27 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Audito metu laikėmės nuostatos, kad tikslas iki 2020 metų sutaupyti 11,67 TWh galutinės energijos bus pasiektas, jeigu bus užtikrintas pagal Energetikos ministerijos atliktus skaičiavimus pasirinktų priemonių vykdymas, generuojant joms numatytus sutaupymus (3 priedas).

Vertinant tikslų pasiekimo eigą, nustatyta, kad, vykdant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, praėjus pusei įgyvendinimo laikotarpio, sutaupyta 3,9 TWh energijos. Energetikos ministerijai nesiimant papildomų veiksmų, tikslas iki 2020 m. sutaupyti 11,67 TWh nebus pasiektas.

1. Vėluojant priimti teisės aktus ir nekoordinuojant priemonių įgyvendinimo, mažėja galimybė pasiekti numatytus energijos sutaupymus

Užsitęsęs esminių Energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo nuostatų derinimui, įstatymas buvo priimtas vėluojant 2 metus ir tik Europos Komisijai pradėjus pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą. Įstatyme numatytos dideliu energijos sutaupymus turinčios generuoti priemonės, kuriomis planuojama pasiekti 48 proc. numatytų sutaupymų, buvo pradėtos įgyvendinti praėjus 4 metams – daugiau kaip pusei direktyvos tikslų įgyvendinimo laikotarpio, taigi sutrumpėjo priemonių įgyvendinimo trukmė, todėl nebus pasiekta apie 28 proc. joms numatytų sutaupymų (1.1 poskyris, 9 psl.).

Energetikos ministerija, sudarydama energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planą ir jį įtraukdama priemones, nederino joms keliamų tikslų ir įgyvendinimo terminų su priemonės įgyvendinančiomis Aplinkos ir Ūkio ministerijomis. Nederinant priemonių tikslų ir įgyvendinimo terminų tarp ministerijų, priemonėms iškelti energijos taupymo tikslai bus neįgyvendinti, nes skiriasi jų įgyvendinimo terminai, be to, jos neorientuotos į energijos taupymo tikslo pasiekimą, kurio siekia Energetikos ministerija (1.2 poskyris, 11 psl.).

2. Keturios (iš septynių) energijos taupymo priemonių negeneruoja joms numatytų sutaupymų

Į Energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planą įtrauktos septynios energiją taupančios priemonės, kurias įgyvendina Energetikos, Aplinkos ir Ūkio ministerijos. Konkrečios priemonės generuojamą energijos sutaupymo kiekį apskaičiuoja Energetikos ministerija.

Priemone *Energijos vartojimo auditai pramonės įmonėse*, turinčia generuoti 1 TWh energijos sutaupymą, iki 2017-12-31 buvo sutaupyta 0 TWh. Energetikos ministerija į veiksmų planą įtraukė Ūkio ministerijos vykdomą priemonę, kuri nėra orientuota į konkrečius energijos sutaupymus, kurių siekia Energetikos ministerija, bet į veiksmus, netiesiogiai prisidedančius prie energijos vartojimo efektyvumo didinimo², kurie turi būti įgyvendinti iki 2023 metų. Nesuderinus ministerijų tikslų, Energetikos ministerija negalės pasinaudoti vykdomos priemonės rezultatais, skaičiuodama numatytus sutaupymus (2.1 poskyris, 15 psl.).

² Ūkio ministerijos priemonei keliami tikslai: energijos suvartojimo intensyvumas pramonės įmonėse sumažės nuo 192,59 iki 152,9 (kg naftos ekvivalento 1 000 Eur); bus įdiegta 35 proc. energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įmonėse; 57 įmonės gaus subsidijas diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones; padidės privačios investicijos į pramonės įmonių energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones iki 0,6 mln. Eur.

Priemone *Mokesčiai ir akcizai degalams*, turinčia generuoti 2,7 TWh energijos sutaupymų, iki 2016-12-31 buvo deklaruota 1,45 TWh sutaupymų. Energetikos ministerija, pasinaudodama kitų šalių patirtimi, planavo, kad priemonė turėtų skatinti vartotojus mažinti degalų suvartojimą, prisidedant prie galutinės energijos taupymo. 2014–2016 m. didėjant degalų suvartojimui ir CO₂ išmetimams, kyla abejonių dėl šia priemone pasiekto efekto, t. y. galutinės energijos vartojimo mažinimo, nes pasiekti sutaupymai nekompensuoja degalų vartojimo augimo (2.2 poskyris, 16 psl.).

Daugiabučių namų atnaujinimo programa, turinčia generuoti 2,67 TWh energijos sutaupymų, iki 2016-12-31 buvo sutaupyta 2,1 TWh, t. y. daugiausia iš visų energiją taupančių priemonių, tačiau, norint sumažinti skirtumą tarp faktinio suvartojimo ir skaičiuojamųjų sutaupymų, būtina imtis priemonių, skatinančių vartotojų elgsenos keitimą (2.3 poskyris, 17 psl.).

2014–2017 metais, įgyvendinant *Daugiabučių namų atnaujinimo programą*, investuota 513 mln. Eur. Daugiabučių atnaujinimo fonduose 2017-12-31 buvo likę 87,8 mln. Eur, todėl tikėtina, kad šių lėšų nepakaks, įgyvendinant Vyriausybės programoje numatytą tikslą atnaujinti po 500 daugiabučių kasmet, nes pagal gautų paraiškų skaičių lėšų poreikis yra apie 150 mln. Eur kasmet (2.3 poskyris, 17 psl.).

Pagal priemonę *Viešųjų pastatų atnaujinimo programa*, turinčią kiekvienais metais atnaujinti ne mažiau kaip 3 proc. valstybei priklausančių viešųjų pastatų ploto ir generuoti 0,4 TWh energijos sutaupymų, iki 2017-12-31 nebuvo atnaujintas nė vienas pastatas. Iki 2018-05-19 nebuvo įpareigojimo Valstybės pastatų valdytojams atnaujinti atitinkamą plotą patalpų, be to, neskiriant subsidijų dėl ilgo renovacijos atsipirkimo laikotarpio, viešųjų pastatų valdytojai nesuinteresuoti pastatų atnaujinimu (2.4 poskyris, 19 psl.).

Priemonėmis *Susitarimai dėl vartotojų švietimo ir konsultavimo* ir *Susitarimai su energetikos įmonėmis dėl energijos sutaupymų*, turinčiomis atitinkamai generuoti 2,44 TWh ir 3 TWh energijos sutaupymų, iki 2017-12-31 sutaupymų nebuvo fiksuota. Vėluojant patvirtinti būtinus teisės aktus, buvo vėluojama pasirašyti susitarimus su įmonėmis ir pradėti juos įgyvendinti, todėl sutrumpėjo priemonių įgyvendinimo terminai, ir bus pasiekti ne visi numatyti sutaupymai (2.5 poskyris, 20 psl. ir 2.6 poskyris, 21 psl.).

Rekomendacijos

Energetikos ministerijai kartu su Finansų ministerija

Siekiant, kad energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje numatyti tikslai būtų pasiekti laiku, turi būti:

1. numatytos papildomos priemonės ir sudarytos sąlygos jas įgyvendinti (1-asis pagrindinis audito rezultatas);
2. skiriant finansavimą viešojo sektoriaus pastatų priežiūrai ir atnaujinimui, numatyti energijos taupymo rodiklius, didinant energijos vartojimo efektyvumą (2-asis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (23 psl.).